

Marta Sagan-Martko*

ORCID: 0000-0003-1385-2141

Prawne i pozaprawne podstawy ochrony informacji o osobie fizycznej stanowiących tajemnicę bankową

Streszczenie

Oprócz rozproszonych w wielu aktach prawnych przepisów dotyczących ochrony informacji osoby fizycznej stanowiących tajemnicę bankową występują także inne przesłanki takiej ochrony. Mimo szerokiego zakresu regulacji, równowaga między prywatnością a możliwością dostępu organów władzy publicznej do informacji konfidencjonalnych nie została zachowana, o czym świadczy konsekwentnie rozszerzany przez ustawodawcę katalog przypadków, w których możliwe jest powzięcie informacji objętych tajemnicą bankową czy też podmiotów mających do nich dostęp. Przy czym pozaprawne podstawy ochrony informacji dotyczących stosunków klientów z bankierami mają zdecydowanie dłuższą tradycję, co jest symptomem ich znaczenia dla obrotu bankowego. Instytucja znana współcześnie jako chroniona przepisami tajemnica bankowa była przedmiotem ochrony w praktyce kupieckiej czy bankierskiej od wieków. Jednak wyniki przeprowadzonych studiów wskazują, że proces ograniczania gwarancyjnego charakteru tajemnicy bankowej, mimo stosunkowo szeroko ujętego w przepisach zakresu ochrony. Podstawowymi źródłami informacji dla przeprowadzonych analiz były akty prawne oraz literatura przedmiotu. W badaniach wykorzystano metodę formalno-dogmatyczną, która jako podstawowa w naukach prawnych posłużyła do egzegezy i interpretacji analizowanych aktów prawnych.

Słowa kluczowe: tajemnica bankowa, informacje, ochrona, podstawy prawne, podstawy pozaprawne

Kody JEL: K38

* Marta Sagan-Martko – dr, Uniwersytet Rzeszowski (Zakład Prawa Finansowego, Instytut Nauk Prawnych).

Legal and non-legal bases for the protection of information about a natural person constituting banking secrecy

Abstract

In addition to the provisions on the protection of a natural person's information constituting banking secrecy, scattered throughout many legal acts, there are also other grounds for such protection. Despite the wide scope of regulations, the balance between privacy and the possibility of access of public authorities to confidential information has not been maintained, as evidenced by the consistently expanded catalog of cases by the legislator in which it is possible to obtain information covered by banking secrecy or entities having access to it. However, the non-legal bases for protecting information regarding customer relations with bankers have a much longer tradition, which is a symptom of their importance for banking transactions. The institution known today as bank secrecy protected by regulations has been the subject of protection in merchant and banking practice for centuries. However, the results of the studies indicate that the process of limiting the guarantee nature of banking secrecy, despite the relatively broad scope of protection included in the regulations. The basic sources of information for the analyzes carried out were legal acts and literature on the subject. The research used the formal-dogmatic method, which is the basic method in legal sciences and was used for the exegesis and interpretation of the analyzed legal acts.

Keywords: banking secrecy, informations, protections, law basis, extra-legal basis

JEL Codes: K38

Wstęp

Informacje dotyczące osobistej sytuacji finansowej oraz materialnej są uważane za element prawa do prywatności (Gliniecka 1997, s. 30). Odtworzenie – ich monitorowanie, przynajmniej w istotnej mierze – jest możliwe na podstawie analizy operacji na posiadanych rachunkach bankowych. Bezsprzecznie stanowią one informacje o aktywności finansowej jednostki, a także źródeł przychodów i wydatkowania środków posiadaczy rachunków bankowych (Zapiec-Laskowska, Kleczkowski 1999, s. 19 i n.). Obowiązek zachowania poufności informacji związanych z wykonywaniem czynności bankowych przez wszystkie osoby pracujące w banku lub współpracujące z nim służy zabezpieczeniu interesów posiadacza rachunku (Jończyk 1998, s. 34; Pomorska 1994, s. 103). Dla kompleksowego omówienia problemu podstaw ochrony informacji stanowiących tajemnicę bankową, niezbędne jest odniesienie do regulacji mających za przedmiot prawo do prywatności, ponieważ ich relacje można określić jako „stykające się”¹. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że współczesne otoczenie prawne sektora finansowego jest niezwykle złożone, a obowiązujące normy mają nie tylko różną moc, ale także odmienne źródła, np. prawo unijne, krajowe czy wynikające z samoregulacji (Jabłoński, Koźmiński 2023, s. 22). Celem niniejszego opracowania jest wykazanie, że oprócz rozproszonych w wielu aktach prawnych i rozległych zakresowo podstaw ochrony informacji

¹ Szeroko na temat ochrony prywatności por. Uliasz 2018.

stanowiących tajemnicę bankową, można wskazać także na inne o pozaprawnym charakterze, które mają długą tradycję, a mimo to istnieją przesłanki do sformułowania hipotezy o nierównowadze między prywatnością a uprawnieniami dostępu organów władzy publicznej do informacji konfidencjonalnych. Pozaprawne podstawy ochrony informacji dotyczących stosunków klientów z bankierami mają zdecydowanie dłuższą tradycję niż ich legislacyjna legitymizacja, co świadczy o ich doniosłości dla obrotu bankowego.

W badaniach tytułowej problematyki wykorzystano metodę formalno-dogmatyczną, która jako podstawowa w naukach prawnych posłużyła do egzegezy i interpretacji analizowanych aktów prawnych.

1. Geneza tajemnicy bankowej

Historia tajemnicy bankowej sięga czasów starożytnych (Żygadło 2011, s. 17). Świadczą o tym liczne przepisy dotyczące udzielania pożyczek zawarte w Kodeksie Hammurabiego, a także zachowane tabliczki zawierające umowy z klientami (Morawski 2002, s. 17). Ówczesny bankier w sytuacji sporu z klientem mógł ujawnić dokumenty jakie posiadał. Pośrednio świadczy to o tym, że w zasadzie były one poufne (Żygadło 2011, s. 38). Genezę tajemnicy bankowej można rozpatrywać łącznie z historią instytucji jaką jest bank. W historii bankowości wyróżnia się przynajmniej dwa etapy. Pierwszy trwał do ok. XIX wieku, kiedy to nie istniało prawo bankowe rozumiane jako odrębna dziedzina legislacyjna. W drugim etapie zaczęły pojawiać się instytucje prawne tworzone specjalnie na jej potrzeby (Dobosiewicz 2011, s. 17). W XVII w. tajemnica bankowa zaczęła być powszechnie stosowana przez kupców na terenie ówczesnych północnych Włoch, natomiast pierwszy akt prawny mający za przedmiot tajemnicę bankową datowany jest na 1713 r., kiedy to w Genewie przyjęto regulacje obligujące bankierów do prowadzenia rejestru wszystkich swoich klientów oraz transakcji, jednocześnie nakładając obowiązek nieujawniania informacji dotyczących klientów (Jovanović 2015, s. 480). Tajemnica bankowa została zaś po raz pierwszy uregulowana w akcie o randze ustawy w 1934 r.² w Szwajcarii.

2. Podstawy prawne ochrony prywatności jednostki

Prawo do prywatności jest w sposób wyraźny zagwarantowane w wielu aktach prawnych krajowych, zagranicznych czy międzynarodowych (np. art. 12 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka³, art. 17 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatel-

² Legge federale sulle banche e le casse di risparmio dell'8 novembre 1934, <https://www.admin.ch/opc/it/classified-compilation/19340083/index.html> (dostęp 12.02.2024).

³ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ rezolucją 217/III A z 10 grudnia 1948 roku w Paryżu, http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf (dostęp 9.02.2024), dalej PDPCz.

skich i Politycznych⁴, art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁵).

W Konstytucji RP⁶ zawartych jest kilka przepisów odnoszących się do różnych aspektów prywatności. Ze względu na tematykę opracowania, szczególną uwagę należy poświęcić dwóm przepisom. Pierwszy z nich to art. 47 stanowiący, że każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Drugim jest art. 51⁷ dotyczący prawa do ochrony danych osobowych, które jest jednym z przejawów prawa do ochrony prywatności. Przepisy te pozostają w określonej relacji wzajemnej: prawo do prywatności, statutowane w art. 47, zagwarantowane jest m.in. w aspekcie ochrony danych osobowych, przewidzianej w art. 51⁸. Trybunał Konstytucyjny w Polsce w swym dotychczasowym orzecznictwie zwracał uwagę na to, że ochrona życia prywatnego, o której stanowi art. 47 Konstytucji, obejmuje między innymi autonomię informacyjną, która oznacza prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby, jak również prawo do kontrolowania

⁴ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977, Nr 38, poz. 167).

⁵ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2. (Dz.U. z 1993, Nr 61, poz. 284), dalej EKPCz. Warto także nadmienić, że Arabska Karta Praw Człowieka gwarantuje w art. 21 prawo do prywatności (ang. *Arab Charter on Human Rights* to deklaracja uchwalona w Tunisie 22 maja 2004 r. przez Radę Ligi Państw Arabskich, poprzednia wersja pochodzi z 15 września 1994 r. Tekst aktualnej wersji Karty w języku angielskim dostępny jest pod adresem: <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/loas2005.html?msource=UNWDEC19001&tr=y&aid=3337655> dostęp 9.02.2024). Brak takiej gwarancji w Afrykańskiej Karcie Praw Człowieka i Ludów (ang. *The African Charter on Human and Peoples' Rights* to dokument uchwalony na konferencji Organizacji Jedności Afrykańskiej w Nairobi 26 czerwca 1981 r., obowiązuje od 21 października 1986 r. Tekst w języku angielskim dostępny jest pod adresem: http://www.achpr.org/files/instruments/achpr/banjul_charter.pdf (dostęp 9.02.2024), a w tłumaczeniu na język polski: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/inne/1981.html> (dostęp 9.02.2024). Dokument ten obszernie komentuje M.J. Wasiński, *Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów. Studium podstawy normatywnej regionalnego systemu ochrony praw człowieka*, Łódź 2017). Ze względu na zakres niniejszego opracowania – zarys problematyki – regulacje te nie będą szerzej komentowane.

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej Konstytucja RP.

⁷ Art. 51 Konstytucji RP stanowi, że:

1. Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.
2. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym.
3. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.
4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.
5. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

⁸ Wyrok TK z 19 maja 1998 r., sygn. akt U 5/97, OTK 1998, nr 4, poz. 46. P. Sarnecki wskazuje, że: „Rozwiązania zawarte w art. 51 wyraźnie nawiązują i rozwijają prawo do prywatności, są jego nader oczywistą konsekwencją” (Sarnecki, *Lex/el*).

tych informacji, jeżeli znajdują się w dyspozycji innych podmiotów⁹. Trybunał uznał, że prywatność i autonomia informacyjna obejmują informacje o majątku i sferze ekonomicznej jednostki¹⁰.

3. Tajemnica bankowa jako dobro osobiste

Kolejnym aktem normatywnym, który należy wskazać jako podstawę prawną ochrony informacji objętych tajemnicą bankową, jest Kodeks cywilny (KC)¹¹, stanowiący, że dobra osobiste pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach¹². Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 8 kwietnia 1994 r.¹³ odniósł koncepcję ochrony dóbr osobistych (art. 23 i 24 KC) do sfery życia prywatnego i sfery intymności. Pojęcie dóbr osobistych jest w literaturze i orzecznictwie traktowane niejednolicie. Brak jednej powszechnie akceptowanej definicji tych dóbr (Kalus, Lex/el). Regulacja art. 23 KC (Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach) nie ma charakteru klauzuli generalnej, gdyż zawiera tylko przykładowe wyliczenie dóbr osobistych (Nazaruk, Lex/el). Wraz ze zmianami stosunków społecznych mogą pojawiać się nowe lub zanikać niektóre dotychczasowe dobra osobiste podlegające ochronie. Doktryna i orzecznictwo uznają za podlegające ochronie prawnej takie dobra osobiste, jak np.: prawo najbliższej rodziny do pochowania osoby zmarłej oraz do pamięci o niej, prawo do spokojnego korzystania z mieszkania, intymności i prywatności życia, płci człowieka (Dmowski, Lex/el). Wobec przykładowego jedynie wskazania dóbr osobistych w art. 23 KC istnieje potrzeba sformułowania przynajmniej jakiejś wskazówki ogólnej pozwalającej na ocenę, czy w konkretnym przypadku mamy do czynienia z dobrem osobistym czy też nie (Grzybowski 1957, s. 78). Jak wskazano we wprowadzeniu, informacje chronione tajemnicą bankową uznaje się za element prawa do prywatności, a zatem mieszczą się w zakresie przedmiotowym ochrony dóbr osobistych przewidzianej w KC, mimo że nie zostały wymienione wprost w treści powoływanego przepisu. Należy jednak zaznaczyć, że z przepisów Konstytucji RP ustanawiających prawa osobiste, nawet tych wskazanych w art. 47 (Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym), nie

⁹ Wyrok TK z 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02, www.otk.trybunal.gov.pl/orzeczenia/teksty/otk/2002/K_41_02.doc (dostęp 9.02.2024) oraz wyrok TK z 19 lutego 2002 r., sygn. akt U 3/01, OTK ZU nr 1/A/2002, poz. 3.

¹⁰ Zob. wyrok w sprawie K 41/02 ze szczególnym uwzględnieniem przytoczonego tam wcześniejszego orzecznictwa.

¹¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.), dalej KC.

¹² Art. 23 i 43 KC.

¹³ Wyrok SN z 8 kwietnia 1994 r., sygn. akt III ARN 18/94, <https://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia1/III%20ARN%2018-94.pdf> (dostęp 12.02.2024).

można wyprowadzić wniosku, że wszystkie wskazane w nich wartości stanowią dobra osobiste. Nie ma także podstaw do przyjęcia, że wszystkie prawa podmiotowe o randze konstytucyjnej, bądź ustawowej powinny być chronione za pomocą środków wskazanych w art. 24 KC¹⁴.

4. Prawo bankowe

Najistotniejszym przepisem ustawowym dla tytułowego problemu jest art. 104 Prawa Bankowego¹⁵, stanowiący w ust. 1, że bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, a także w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje. W przepisie wymieniono trzy grupy podmiotów, tj. banki, osoby w nich zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe¹⁶. Wobec powyższego należy stwierdzić, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej dotyczy – wbrew literalnemu brzmieniu przepisu – wszystkich podmiotów, które uzyskały dostęp do chronionych informacji i spełniają przesłankę udziału w wykonywaniu przez bank czynności bankowych (Kłaczyński 2002, s. 11)¹⁷. Odnosząc się do zakresu przedmiotowego tajemnicy bankowej, należy zauważyć, że PrBank wprowadza tzw. zasadę maksymalizmu, zgodnie z którą zakresem przedmiotowym tajemnicy bankowej są objęte wszelkie informacje dotyczące czynności bankowej, poza wyjątkami przedmiotowymi określonymi w art. 104 ust. 2 PrBank oraz wyjątkami dotyczącymi udzielania określonych informacji ściśle określonym podmiotom, uprawnionym do tego z mocy art. 105 ust. 1 i 2 PrBank, bowiem PrBank przewiduje szeroki katalog przypadków, w których obowiązek zachowania tajemnicy bankowej jest wyłączony. Wyjątki przewiduje już sam art. 104 ust. 2 PrBank. Liczna jest też grupa podmiotów, które na mocy szczególnego upoważnienia ustawowego mogą uzyskać dostęp do informacji konfidencjonalnych. Ustawa zezwala na ujawnianie informacji objętych tajemnicą, które ze względu na istotę i charakter czynności bankowej lub obowiązujące przepisy są niezbędne do należytego wykonania umowy, bądź należytego wykonania czynności pozostających z nią w związku (art. 104 ust. 2 pkt 1 PrBank). W PrBank nie uregulowano natomiast zakresu czasowego obo-

¹⁴ Wyrok SN z 31 maja 2023 r., sygn. akt II CSKP 1251/22, LEX nr 3590461.

¹⁵ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2488 ze zm.), dalej PrBank.

¹⁶ Do ostatniej z nich zaliczani są głównie przedsiębiorcy krajowi oraz przedsiębiorcy zagraniczni, którym bank powierza wykonywanie określonych czynności prawnych i faktycznych na podstawie umów (Swora 2004, s. 12). Na temat tajemnicy bankowej w kontekście outsourcingu por. Byrski 2006; Kotliński 2009; Żygadło Lex/el, rozprawa doktorska *Kierunki i konsekwencje zmian w zakresie outsourcingu bankowego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Rakowski 2023), https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/16213/1/P_Rakowski_Kierunki_i_konsekwencje_w_zakresie_outsourcingu_bankowego.pdf (dostęp 17.07.2024).

¹⁷ Odmienne (Mednis, Lex/el), który wskazuje, że zakres podmiotów zobowiązanych do przestrzegania tajemnicy bankowej jest ograniczony tylko do podmiotów mających bezpośredni kontakt z klientami.

wiązywania tajemnicy bankowej. W literaturze przyjmuje się, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej nie jest ograniczony w czasie (Monkiewicz 2014, s. 158). Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie. Sąd Najwyższy stwierdził, że trzeba uznać, że obowiązek ten jest bezterminowy. Zastosowanie odmiennego rozwiązania ograniczyłoby bowiem w sposób istotny efektywność ochrony beneficjentów tajemnicy bankowej. Konstatacja ta prowadzi do wniosku, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej spoczywa również na byłym pracowniku banku, a naruszenie przez niego tego obowiązku może uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą banku. Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej stanowi czynność powierzoną pracownikowi banku nie tylko na czas trwania stosunku pracy, ale i na okres po jego ustaniu. W takim ujęciu nie ma przeszkód do przyjęcia odpowiedzialności banku za szkodę spowodowaną ujawnieniem tajemnicy przez byłego pracownika¹⁸. Także zakończenie trwania stosunku umownego pomiędzy bankiem a klientem nie ma wpływu na ustanie tajemnicy bankowej (Narożny 1998, s. 169).

Sprzeniewierzenie się tajemnicy bankowej jest przestępstwem uregulowanym w art. 171 ust. 5 PrBank, który stanowi, że kto, będąc obowiązany do zachowania tajemnicy bankowej, ujawnia lub wykorzystuje informacje stanowiące tajemnicę bankową, niezgodnie z upoważnieniem określonym w ustawie, podlega grzywnie do 1 000 000 złotych i karze pozbawienia wolności do lat 3. „Ujawnienie” oznacza umożliwienie zapoznania się z treścią informacji stanowiących tajemnicę bankową w taki sposób, który pozwala na zrozumienie ich sensu. Nie jest konieczne faktyczne zapoznanie się z informacją przez osobę, której jest ona nielegalnie udostępniana (Płończyk, Podlasko, Lex/el). Okoliczność ta może mieć jednak znaczenie na etapie oceny społecznej szkodliwości czynu (Jurkowska-Zeidler 2008, s. 302).

Artykuł 105 PrBank reguluje zakres spoczywającego na banku obowiązku ujawniania informacji stanowiących tajemnicę bankową. Dzieli się go na dwie grupy, biorąc pod uwagę rolę podmiotów uprawnionych do pozyskiwania przedmiotowych informacji. W pierwszej z nich znajdują się banki, instytucje kredytowe, inne instytucje ustawowo upoważnione do udzielania kredytów, instytucje finansowe oraz instytucje, o których mowa w art. 105 ust. 4 PrBank¹⁹. Podmioty z pierwszej grupy mogą uzyskiwać informacje stanowiące tajemnicę bankową w ściśle określonych w art. 105 ust. 1 pkt 1–1k PrBank przypadkach²⁰. Drugą grupę podmiotów uprawnionych do żądania informacji stanowiących tajemnicę bankową stanowią podmioty władzy publicznej wykonujące odpowiednie uprawnienia.

¹⁸ Wyrok SN z 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX nr 585878.

¹⁹ Instytucje tworzone przez banki, wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi, które to instytucje są upoważnione do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych stanowiących tajemnicę bankową na zasadach określonych w art. 105 ust. 4 PrBank.

²⁰ W szczególności w związku z wykonywaniem czynności bankowych oraz nabywaniem i zbywaniem wierzytelności czy w związku z udzielaniem kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń.

5. Ochrona danych osobowych a tajemnica bankowa

W kontekście rozważanej problematyki warto zwrócić uwagę na przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE²¹, które regulują m.in. zagadnienia dotyczące praw i obowiązków osób fizycznych, których dane osobowe są przetwarzane oraz podmiotów te dane przetwarzających. Państwom członkowskim UE pozostawiono pewną swobodę w tym zakresie, tj. możliwość przyjęcia odpowiednich przepisów krajowych. Z powyższej możliwości skorzystał polski ustawodawca, uchwalając ustawę o ochronie danych osobowych²². Rozszerzono w niej określoną w RODO odpowiedzialność podmiotów przetwarzających dane osobowe oraz katalogi sankcji (m.in. o odpowiedzialność karną). Niektóre dane objęte tajemnicą bankową mają charakter danych osobowych i podlegają ochronie również na gruncie UODO. Dane osobowe osób fizycznych i ich udostępnianie w zakresie objętym tajemnicą bankową są chronione przede wszystkim przepisami PrBank, ale korzystanie wyłącznie z przepisów o ochronie tajemnicy bankowej nie wyczerpuje tego zagadnienia. Przepisy o ochronie danych osobowych nie pokrywają się z przepisami PrBank, a zatem w zakresie, w jakim przepisy UODO wykraczają poza przepisy PrBank, do ochrony danych osobowych klientów banku, mają zastosowanie przepisy tej ustawy²³. Warto podkreślić, że naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych może również stanowić czyn zabroniony w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego²⁴ – np. przestępstwa przeciwko ochronie informacji.

6. *Soft law* i przykłady pozaprawnej ochrony informacji objętych tajemnicą bankową

Omówienie pozaprawnych podstaw ochrony informacji objętych tajemnicą bankową wymaga wskazania czynników wpływających na zachowania podmiotów, do których zaliczane są różnego rodzaju normy, np. normy obyczajowe, zwyczajowe, towarzyskie, moralne²⁵, techniczne (Muras 2019, s. 7) czy normy organizacji.

²¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, str. 1 ze zm.), dalej RODO.

²² Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781), dalej UODO.

²³ Pismo z dnia 2.06.2000 r., wydane przez: Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, NB/BPN/1/237/00, *Tajemnica bankowa a ochrona danych osobowych*, Glosa 2000, nr 8, s. 26. Przedstawione poglądy zachowują aktualność, mimo zmiany stanu prawnego.

²⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 17).

²⁵ W kontekście norm moralnych warto zwrócić uwagę na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 18 grudnia 2008 r., sygn. akt II GSK 526/08, LEX nr 522422. Zgodnie z tym wyrokiem zarzut naruszenia zasady uczciwego obrotu, sankcjonowany karą pieniężną, o której

W kontekście poruszanej problematyki wydaje się, że największe znaczenie będą miały normy zwyczajowe (w podrozdziale 1.1. wskazano, że tajemnicę bankową stosowano nawet wtedy, gdy nie obowiązywały jeszcze regulujące tę instytucję przepisy prawne) oraz normy wewnętrzne organizacji. Polski Trybunał Konstytucyjny wskazał, że tego rodzaju normy [organizacji społecznych czy gospodarczych] nie są częścią systemu prawnego, jeżeli ustanawiające je organizacje działają na zasadzie dobrowolności, tzn. przynależność do nich nie jest koniecznym warunkiem dostępu do określonych dóbr, a przestrzeganie ustanowionych norm nie jest opatrzone sankcją przymusu państwowego. Nie oznacza to jednak, że nie są one częścią szeroko pojmowanego ładu społecznego, zbudowanego na zasadzie subsydiarności²⁶.

Celowe jest w tym miejscu zaakcentowanie znaczenia pojęcia *soft law* powszechnie stosowanego w praktyce bankowej. Regulacje paraprprawne zaliczane są zwykle do tej właśnie kategorii, a często określane są też jako *lex ferenda* – czyli regulacje z obszaru *soft law*, które mają szansę na przekształcenie w *hard law* (Jabłońska-Bonca 2015, s. 167). *Soft law*, nie mając mocy przepisów prawa, stanowi na tyle ważny element porządku prawnego, że należy zwrócić na niego uwagę (Shaw 2006, s. 77; E. Rutkowska-Tomaszewska 2013, s. 149). Od momentu akcesji Polski do Unii Europejskiej zakres regulacji rynku finansowego jest w dużym stopniu określany przez międzynarodowe instytucje nadzorcze na czele z Komitetem Bazylejskim (Wieczorek, Klepczarek 2019, s. 83). Funkcjonowanie rynku finansowego powinno uwzględniać nie tylko przepisy prawa, ale także akty prawnie niewiążące²⁷, gdyż w praktyce to one wpływają na procesy rynkowe i ich efektywność (Nadolska 2021, s. 10). W praktyce stosuje się takie rozwiązania, jak tzw. samoregulacja (*self-regulation*), dobrowolna regulacja (*voluntary regulation*), współregulacja (*co-regulation*), quasi-regulacja czy przejawy władztwa prywatnego (*self-governance*) (Marcinkowska 2014, s. 33). Regulacje o charakterze „miękkiego” prawa traktowane są jako uzupełnienie norm prawa powszechnie obowiązującego i wypełniające te obszary, których w szczegółowy sposób nie uregulował prawodawca (Ofiarski 2016, s. 138). Uzupełnienie to może następować np. przy wykorzystaniu klauzul generalnych typu zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje²⁸, uczciwy obrót, dobre praktyki rynkowe (Romanowski, Weber-Elżanowska 2016, s. 139). Specyfika „miękkiego prawa” polega na tym, że wywodzi swój byt z pewnego rodzaju kompromisowych umów, które wyrażają chęć związania się jego postanowieniami (Skuczyński 2008, s. 334). *Soft law* odgrywa coraz większą rolę w praktyce. Przyjmuje się, że termin *soft law* zo-

mowa w art. 167 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 722 ze zm.) powinien być wykazany przez wskazanie istnienia normy postępowania wchodzącej w zakres powyższych zasad, dostatecznie precyzyjnie sformułowanej, spełniającej walor jej znajomości i akceptowalności przez znaczącą większość uczestników publicznego rynku papierów wartościowych. Zasady uczciwego obrotu, o których mowa w powołanej ustawie, należałoby zaliczyć do kategorii norm etyczno-moralnych, a więc nie do norm stanowionego prawa (za: Chłopecki 2013, s. 38).

²⁶ Wyrok TK z 12 maja 2003 r., sygn. akt. SK 38/02, OTK ZU 2003, Nr 6A, poz. 53.

²⁷ Szerzej o tzw. normach korporacyjnych por. Jabłońska-Bonca 2016.

²⁸ W zasadzie każda branża wykształca własne dobre obyczaje (Knypl, Trzciniński 1997, s. 15).

stał użyty po raz pierwszy w połowie lat 70. XX w. przez Arnolda McNaira (Bierzanek 1987, s. 92). Jego instrumenty, takie jak: kodeksy, wytyczne, zalecenia, rekomendacje stanowią pewnego rodzaju alternatywę wobec norm prawa pozytywnego w formie wzorców, bądź zasad porządkujących lub interpretacyjnych w stosunkach wzajemnych, zwłaszcza w sprawach gospodarczych (Iwaniec 2020, s. 122). Przykładem tego rodzaju norm mogą być kodeksy etyki zawodowej, które, co prawda nie są prawnie wiążące, ale wpływają na pozycję prawną osób, nie tylko należących do danej grupy zawodowej, ale także innych podmiotów²⁹. Wskazuje się także, iż w przypadku banków stosowanie dokumentów *soft law* pozytywnie wpływa na zaufanie klientów do tych instytucji (Frańczuk 2017, s. 64). Dobrowolne zobowiązanie się do przestrzegania pewnych zasad stanowi również przejaw społecznej odpowiedzialności biznesu, tzw. CSR, *Corporate Social Responsibility* (Niczyporuk 2018, s. 124).

Dwa kodeksy dobrych praktyk dotyczące wszystkich uczestników rynku finansowego³⁰ zasługują na szczególną uwagę odnośnie do podjętej tematyki. W postanowieniach ogólnych Kodeksu Etyki Bankowej (KEB) Związku Banków Polskich wprost wskazano na konieczność uwzględnienia w praktyce przepisów miękkiego prawa, statuując, że banki, jako instytucje zaufania publicznego, w swojej działalności kierują się przepisami prawa, rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego, uchwałami samorządu bankowego, normami przewidzianymi w Kodeksie oraz dobrymi zwyczajami kupieckimi³¹. W odniesieniu do obowiązku zachowania poufności, w KEB wskazano na kilka jego aspektów. Pierwszym z nich jest zachowanie tajemnicy handlowej w trakcie współpracy między bankami. Posłużono się także wprost pojęciem tajemnicy bankowej, nakładając obowiązek jej zachowania na bank przy kooperacji z partnerami biznesowymi oraz na pracowników banku w części Kodeksu poświęconej zasadom postępowania pracowników. Z kolei w Kanonie Dobrych Praktyk Rynku Finansowego Komisji Nadzoru Finansowego³² ograniczono się do ogólnego postanowienia, że podmiot finansowy chroni informacje o klientach i dba o to, by informacje te były wykorzystywane zgodnie z prawem.

²⁹ Na temat norm ustanawianych przez samorzady zawodowe por. uzasadnienie prawne postanowienia TK z 7 października 1992 r., U 1/92, OTK 1992, nr 2, poz. 38.

³⁰ Wycinki rynku regulują dokumenty szczegółowe, np. Rekomendacja U dotycząca dobrych praktyk w zakresie bancassurance Uchwała Nr 243/2023 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie wydania Rekomendacji U dotyczącej dobrych praktyk w zakresie bancassurance (Dz. Urz. KNF z 2023 r. poz. 15) czy Rekomendacja Związku Banków Polskich dotycząca dobrych praktyk w zakresie przenoszenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych dla klientów indywidualnych na polskim rynku bankowym przyjęta przez Zarząd Związku Banków Polskich na posiedzeniu w dniu 12 sierpnia 2009 roku, <https://www.zbp.pl/photo/NORB06/Rekomendacja.pdf> (dostęp 15.02.2024).

³¹ Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej) Związku Banków Polskich przyjęty na XXV Walnym Zgromadzeniu Związku Banków Polskich w dniu 18 kwietnia 2013 r. w Warszawie, s. 3, dalej KEB, https://www.zbp.pl/public/repozytorium/dla_bankow/prawo/komisja_etyki_bankowej/KEB_final_WZ.pdf (dostęp 14.02.2024).

³² Kanon Dobrych Praktyk Rynku Finansowego KNF, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Kanon%20DPRF_51881.pdf (dostęp: 14.02.2024). KNF zarekomendowała jego stosowanie w drodze uchwały Uchwała Nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie rekomendacji stosowania Kanonu Dobrych Praktyk Rynku Finansowego (Dz. Urz. KNF z 2008 r. Nr 3, poz. 9).

Podsumowanie

Informacje objęte tajemnicą bankową są danymi o szczególnym znaczeniu dla podmiotu, którego dotyczą, bowiem dotyczą jego prywatności, lub niejawności, a zatem powinny korzystać ze szczególnej ochrony prawnej. Wskazuje na to m.in. wielowiekowa tradycja ochrony informacji w praktyce kupieckiej czy bankierskiej, a ponadto wielość reżimów ochrony informacji stanowiących tajemnicę bankową oraz ich rozproszenie w wielu aktach prawnych zaliczanych do różnych gałęzi prawa. Co więcej, także dokumenty nienależące do źródeł prawa powszechnie obowiązującego (tzw. *soft law*) w postaci kodeksów dobrych praktyk zawierają postanowienia nt. niejawności informacji i zachowania ich w tajemnicy. Niestety, mimo tak szerokiego zakresu regulacji, równowaga między niejawnością a możliwością dostępu organów władzy publicznej do informacji konfidencjonalnych nie jest zachowana, o czym świadczy m.in. konsekwentnie rozszerzany przez ustawodawcę katalog przypadków, w których możliwe jest powzięcie informacji objętych tajemnicą bankową czy też zbiór podmiotów mających do nich dostęp³³. Wśród uchwalanych i nowelizowanych aktów prawnych wpływających na to zjawisko należy wymienić przede wszystkim następujące akty prawne:

- a) Ustawę z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³⁴ uchwaloną w związku z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/849³⁵ (w szczególności związek art. 54 Dyrektywy i art. 106d PrBank)³⁶.
- b) Ustawę z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw³⁷, która zmieniła przepisy ustawy o KAS w zakresie dostępu jej organów do informacji objętych tajemnicą bankową. Pozornie niewielka modyfikacja treści art. 48 tej ustawy dotycząca udzielania informacji przez banki i inne instytucje finansowe oraz kredytowe spowodowała znaczące rozszerzenie uprawnień organów KAS do pozyskiwania informacji

³³ Mowa przede wszystkim o rozszerzonym z biegiem czasu zakresem art. 104 ust. 4 i 4a PrBank, art. 105 PrBank oraz wskazanych w dalszej części opracowania przepisach innych ustaw. Szerzej na temat nowelizacji ustawy o KAS: M. Sagan-Martko 2023, s. 407–413.

³⁴ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1124 ze zm.).

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. UE. L. z 2015 r. Nr 141, s. 73 ze zm.).

³⁶ Opiera się ona w głównej mierze na ocenie ryzyka prania pieniędzy, natomiast już pojęcie „ryzyka” zdaje się budzić wiele wątpliwości interpretacyjnych (Golonka 2019, s. 133–134) oraz ustawę z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej. Por. Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 180).

³⁷ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105 ze zm.).

konfidencyalnych. Wprowadzone w art. 48 ustawy o KAS zmiany spowodowały, że: do podmiotów uprawnionych do wystąpienia z żądaniem sporządzenia i przekazania informacji objętych tajemnicą bankową dodano, obok Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, i naczelnika urzędu celno-skarbowego, także naczelnika urzędu skarbowego; wskazane żądanie ma pozostawać w związku z wszczętym postępowaniem przygotowawczym lub czynnościami wyjaśniającymi odpowiednio w sprawie o przestępstwa lub wykroczenia oraz przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, jednak „podejrzanego” zastąpiono „osobą fizyczną”; jest to najbardziej niekorzystne z punktu widzenia ochrony tajemnicy bankowej. Do tej pory bowiem Szef KAS oraz naczelnicy urzędów celno-skarbowych mogli uzyskiwać informacje dotyczące podatnika objęte tajemnicą bankową dopiero po postawieniu mu zarzutów. Ponadto Ustawa o KAS w art. 49a–49ac szeroko reguluje zakres dostępu do informacji o rachunkach bankowych i płatnościach bezgotówkowych;

- c) Ustawę z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku³⁸.

Zmiany te powodują sukcesywne ograniczanie gwarancyjnego charakteru tajemnicy bankowej, mimo tak szeroko ujętego w przepisach zakresu ochrony.

Bibliografia

Akry prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 17).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2488 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 722 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 615 ze zm.).

Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1124 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781).

Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105 ze zm.).

³⁸ Ustawa z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku (Dz.U. poz. 1723).

Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 180).

Ustawa z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku (Dz.U. poz. 1723).

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 nr 61 poz. 284).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38, poz. 167).

Arabska Karta Praw Człowieka uchwalona w Tunisie 22 maja 2004 r. przez Radę Ligi Państw Arabskich.

<http://hrlibrary.umn.edu/instreet/loas2005.html?msource=UNWDEC19001&tr=y&auid=3337655> (dostęp 9.02.2024) oraz poprzednia wersja tegoż aktu z 15 września 1994 r., <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/arabcharter.html> (dostęp 9.02.2024).

Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów uchwalona na konferencji Organizacji Jedności Afrykańskiej w Nairobi 26 czerwca 1981 r.

http://www.achpr.org/files/instruments/achpr/banjul_charter.pdf, dostęp: 23.05.2019, tekst w tłumaczeniu na język polski: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/inne/1981.html> (dostęp 9.02.2024).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. UE. L. z 2015 r. Nr 141, str. 73 ze zm.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, str. 1 ze zm.).

Wyrok TK z 19 maja 1998 r., sygn. akt U 5/97, OTK 1998, nr 4, poz. 46.

Wyrok TK z 19 lutego 2002 r., sygn. akt U 3/01, OTK ZU nr 1/A/2002, poz. 3.

Wyrok TK z 12 maja 2003 r., sygn. akt. SK 38/02, OTK ZU 2003, Nr 6A, poz. 53.

Wyrok TK z 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02, www.otk.trybunal.gov.pl/orzeczenia/teksty/otk/2002/K_41_02.doc (dostęp 9.02.2024).

Postanowienie TK z 7 października 1992 r., U 1/92, OTK 1992, nr 2, poz. 38, Wyrok SN z 8 kwietnia 1994 r., sygn.. akt III ARN 18/94.

<https://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia1/III%20ARN%2018-94.pdf> (dostęp 12.02.2024).

Wyrok SN z 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX nr 585878.

Wyrok SN z 31 maja 2023 r., sygn. akt II CSKP 1251/22, LEX nr 3590461.

Wyrok NSA w Warszawie z dnia 18 grudnia 2008 r., sygn. akt II GSK 526/08, LEX nr 522422.

Literatura

- Bierzanek R. (1987), *Miękkie prawo międzynarodowe*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 1.
- Byrski J. (2006), *Tajemnica bankowa a outsourcing działalności bankowej. Rozważania na tle powierzenia przez bank czynności dotyczących technologii informatycznych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, nr 4.
- Chłopecki A. (2013), *Zakres, sposób i skutki stosowania „miękkiego prawa” jako alternatywy dla regulacji ustawowych – na przykładzie rynku finansowego*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 3.
- Dobosiewicz Z. (2011), *Bankowość*, Warszawa.
- Frańczuk M. (2017), *Kodeksy dobrych praktyk. Prawno-socjologiczne aspekty bankowego soft law a współczesna kultura bankowa*, Kraków.
- Gliniecka J. (1997), *Tajemnica bankowa w ujęciu prawnym*, Sopot.
- Golonka A. (2019), *Obowiązki banków związane z przeciwdziałaniem praniu brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w świetle znowelizowanych przepisów*, „Ius Novum”, nr 2.
- Grzybowski S. (1957), *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Warszawa.
- Iwaniec M. (2020), *Soft law – współczesny instrument regulacji życia gospodarczego*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny”, nr 5(9).
- Jabłońska-Bonca J. (2015), *Problemy ze spójnością prawa i regulacjami pozaprawnymi a siła sprawcza państwa – zarys tematu*, „Krytyka Prawa”, tom 7.
- Jabłońska-Bonca J. (2016), *Korporacyjne regulacje pozaprawne a systemowość prawa. Zarys problemów*, Przegląd Prawa i Administracji CIV.
- Jabłoński M., Koźmiński K. (2023), *Otoczenie prawne sektora bankowego w Polsce. Degradacja stanu prawnego oraz jej skutki*, Warszawa.
- Jończyk A. (1998), *Nowa tajemnica bankowa*, „Przegląd Podatkowy”, nr 6.
- Jovanović M.N. (2015), *The economics of international integration*, Cheltenham-Northampton.
- Jurkowska-Zeidler A. (2008), *Penalizacja zachowań stanowiących naruszenie tajemnicy bankowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze”, nr 1.
- Kalus S., *Komentarz do art. 23 Kodeksu cywilnego*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125)*, M. Fras, M. Habdas (red.), LEX nr 10674.
- Kłaczyński M. (2002), *Tajemnica bankowa w outsourcingu*, Transformacje Prawa Prywatnego, nr 3.
- Kotliński G. (2009), *Outsourcing w gospodarce finansowej banków komercyjnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Ekonomiczne Problemy Usług, nr 38.
- Knypl M., Trzcziński K. (1997), *Znaczenie zwyczajów i dobrych obyczajów w prawie cywilnym i handlowym*, „Przegląd Prawa Handlowego”, nr 8.

Legge federale sulle banche e le casse di risparmio dell'8 novembre 1934, <https://www.admin.ch/opc/it/classified-compilation/19340083/index.html> (dostęp 12.02.2024).

Marcinkowska M. (2014), *Corporate governance w bankach. Teoria i praktyka*, Łódź.

Mednis A., *Komentarz do art. 104*, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, A. Mikos-Sitek, P. Zapadka (red.), Lex/el.

Monkiewicz A. (2014), *Dostęp sądu do informacji objętych tajemnicą bankową w postępowaniu cywilnym*, „*Studia Prawnoustrojowe*”, nr 26.

Morawski W. (2002), *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*, Warszawa.

Muras Z. (2019), *Podstawy prawa*, Warszawa.

Nadolska A. (2021), *Soft law w regulacji rynku finansowego w Polsce: rekomendacje, wytyczne i lista ostrzeżeń publicznych KNF*, Warszawa.

Narożny T. (1998), *Prawo Bankowe*, Poznań.

Nazaruk P., *Komentarz do art. 23*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, J. Ciszewski (red.), LEX/el. 2023.

Niczyporuk A. (2018), *Ochrona interesów konsumenta na rynku detalicznych usług bankowych w Polsce na tle Unii Europejskiej*, Warszawa.

Ofiarski Z. (2016), *Rola soft law w regulacji rynku finansowego na przykładzie rekomendacji i wytycznych Komisji Nadzoru Finansowego*, [w:] *Prawo rynku finansowego: doktryna, instytucje, praktyka*, M. Olszak, A. Jurkowska-Zeidler (red.), Warszawa.

Płończyk K., Podlasko P., *Komentarz do art. 171 ustawy – Prawo bankowe*, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*. Tom I i II, F. Zoll (red.), LEX nr 7787.

Pomorska A. (1994), *Komentarz do prawa bankowego*, Warszawa.

Rakowski J. (2023), *Kierunki i konsekwencje zmian w zakresie outsourcingu bankowego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Białystok.

Romanowski M., Weber-Elżanowska A.-M. (2016), *Kilka refleksji na temat kompetencji Komisji Nadzoru Finansowego do wydania Zasad Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, „*Wiadomości Ubezpieczeniowe*”, nr 3.

Rutkowska-Tomaszewska E. (2013), *Ochrona prawna konsumenta na rynku usług bankowych*, Warszawa.

Sagan-Martko M. (2023), *Nowe uprawnienia organów Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie uzyskiwania informacji objętych tajemnicą bankową a prawo do prywatności podatnika*, [w:] *Księga Zjazdu Katedr Prawa Finansowego i Prawa Podatkowego „Misja prawa finansowego- wyzwania współczesności”*, E. Feret, P. Majka (red.), Rzeszów.

Sarnecki P., *Komentarz do art. 51*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Lex/el.

Skuczyński P. (2008), *Soft law w perspektywie teorii prawa*, [w:] *System prawny a porządek prawny*, O. Bogucki, S. Czepita (red.), Szczecin.

Shaw M. (2006), *Prawo międzynarodowe*, Warszawa.

Swora M. (2004), *Outsourcing bankowy w świetle znowelizowanych przepisów prawa bankowego*, „Glosa”, nr 7.

Uliasz J. (2018), *Konstytucyjna ochrona prywatności w świetle standardów międzynarodowych*, Rzeszów.

Wasiński M.J. (2017), *Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów. Studium podstawy normatywnej regionalnego systemu ochrony praw człowieka*, Łódź.

Wieczorek A., Klepczarek E. (2019), *Konsolidacja sektora bankowego*, [w:] *Polityka państwa wobec sektora bankowego w Polsce. Konsekwencje sektorowe i makroekonomiczne*, Warszawa.

Zapiec-Laskowska M., Kleczkowski L. (1999), *Udostępnianie informacji bankowych w postępowaniu kontrolnym*, „Monitor Podatkowy”, nr 9.

Żygadło A. (2011), *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Warszawa.

Żygadło A., *Outsourcing bankowy po zmianach w prawie*, [w:] *Problemy współczesnej bankowości*, W. Góralczyk (red.), LEX nr 202447.

Inne

Kanon Dobrych Praktyk Rynku Finansowego KNF, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Kanon%20DPRF_51881.pdf (dostęp 14.02.2024).

Kodeks Etyki Bankowej (Zasady Dobrej Praktyki Bankowej) Związku Banków Polskich przyjęty na XXV Walnym Zgromadzeniu Związku Banków Polskich w dniu 18 kwietnia 2013 r. w Warszawie, https://www.zbp.pl/public/repozytorium/dla_bankow/prawo/komisja_etyki_bankowej/KEB_final_WZ.pdf (dostęp 14.02.2024).

Pismo z dnia 2.06.2000 r., wydane przez: Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, NB/BPN/I/237/00, Tajemnica bankowa a ochrona danych osobowych.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ rezolucją 217/III z 10 grudnia 1948 roku w Paryżu, http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf (dostęp 9.02.2024).

Rekomendacja Związku Banków Polskich dotycząca dobrych praktyk w zakresie przenoszenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych dla klientów indywidualnych na polskim rynku bankowym przyjęta przez Zarząd Związku Banków Polskich na posiedzeniu w dniu 12 sierpnia 2009 roku, <https://www.zbp.pl/photo/NORB06/Rekomendacja.pdf> (dostęp 15.02.2024).

Uchwała Nr 99/08 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 18 marca 2008 r. w sprawie rekomendacji stosowania Kanonu Dobrych Praktyk Rynku Finansowego (Dz. Urz. KNF z 2008 r. Nr 3, poz. 9).

Uchwała Nr 243/2023 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie wydania Rekomendacji U dotyczącej dobrych praktyk w zakresie bancassurance (Dz. Urz. KNF z 2023 r. poz. 15).